

บทที่ 3 ระบบการเลือกตั้งของยุโรป

ระบบการเลือกตั้งเป็นเทคนิค และวิธีการในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างหนึ่งที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบ และมีส่วนช่วยให้ระบบพรรคการเมืองเป็นระบบที่เข้มแข็ง มีน้อยพรรค ระบบการเลือกตั้งที่ใช้กันทั่วโลกมีอยู่จำนวนมากนับได้มากกว่า 300 ระบบซึ่งขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัยหลัก คือ ลักษณะของระบบการเมืองการปกครอง และระบบการคิดคะแนนเสียง โดยระบบการคิดคะแนนเสียงอาจแบ่งได้เป็น 2 ระบบใหญ่ คือ ระบบเสียงข้างมาก (majority system) และระบบสัดส่วน (proportional system) แต่ละระบบต่างมีระบบย่อย ๆ ลงไปอีกจำนวนมาก เช่น ระบบเสียงข้างมาก แบ่งเป็นเสียงข้างมากรอบเดียว (one ballot electoral system) ระบบเสียงข้างมากสมบูรณ์ (สองรอบ) (absolute majority electoral system) ระบบเสียงผสม (alternative of preferential) เป็นต้น¹ ซึ่งจะได้อธิบายถึงในรายละเอียดต่อไป

1. ระบบเสียงข้างมาก (Majority System)²

1.1 ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากรอบเดียว (one ballot electoral system) หรือเสียงข้างมากสูงสุด หรือเสียงข้างมากเทียบเคียง (relative majority)

หลักการ

ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากรอบเดียวหรือเสียงข้างมากสูงสุด เป็นการเลือกตั้งแบบหนึ่งของระบบการเลือกตั้งตามเสียงข้างมาก ซึ่งมีหลักการสำคัญโดยสรุปดังนี้

(1) การแบ่งเขตเลือกตั้ง ตามปกติจะแบ่งอาณาเขตของประเทศ ออกเป็นเขตเลือกตั้งเล็ก ๆ หลาย ๆ เขตแต่ละเขตจะมีผู้แทนราษฎรได้เพียงหนึ่งคน (single member constituency) ซึ่งประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกประมาณร้อยละ 90 ใช้การเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน มีบางประเทศในยุโรปเท่านั้นที่เลือกแบบเขตละหลายคน (multi-member constituency)

¹ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และ ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, คณะกรรมการการเลือกตั้ง (นนทบุรี : รายงานการวิจัยเสนอต่อมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2539), หน้า 4.

² สำนักนโยบายและแผนมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย, เอกสารฝ่ายพัฒนาการเมืองและการปกครอง (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย, 2530), หน้า 20 - 28.

(2) การสมัครรับเลือกตั้งและการออกเสียงเลือกตั้ง การสมัครรับเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมัครรับเลือกตั้งได้เพียงในเขตเลือกตั้งเดียวเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งหรือเขตละหลายคน ส่วนการออกเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั้งสองแบบมีความแตกต่างกันมาก กล่าวคือ

ก. การเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งแต่ละคนสามารถเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เพียงคนเดียว ตามหลักการของระบอบประชาธิปไตยที่ว่าด้วยหลักความเสมอภาคในการเลือกตั้ง (one man one vote) เสมอเท่าเทียมกันหมดทุกเขตเลือกตั้งทั่วประเทศ

ข. การเลือกตั้งแบบเขตละหลายคน ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งแต่ละคนในเขตเลือกตั้งนั้น สามารถออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรได้หลายคน ตามที่เขตเลือกตั้งนั้นจะพึงมีได้ เช่น เขตเลือกตั้งที่มีผู้แทนราษฎรได้ 3 คน ก็สามารถออกเสียงได้ 3 เสียง ซึ่งผิดหลักการที่ว่าประชาชนของประเทศจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน ประเทศญี่ปุ่นใช้การเลือกตั้งแบบเขตละหลายคน แต่กำหนดให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เพียงคนเดียว ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดลงไปตามลำดับจนครบจำนวนผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีในเขตนั้นจะได้รับการเลือกตั้ง เพื่อรักษาหลักการที่ว่า "ประชาชนหนึ่งคนมีหนึ่งเสียง"

(3) วิธีการคิดคะแนน วิธีการแบ่งเขตเลือกตั้งและวิธีการคิดคะแนน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และในบางครั้งวิธีการคิดคะแนนแบบหนึ่งจะใช้ได้เฉพาะแต่การแบ่งเขตเลือกตั้งแบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น เช่น วิธีคิดคะแนนแบบสัดส่วน สามารถใช้ได้กับการแบ่งเขตเลือกตั้งแบบเขตละหลายคนเท่านั้น คือ ไม่สามารถใช้ได้กับเขตเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน ดังนั้นการเลือกใช้ระบบการเลือกตั้งแบบใดแบบหนึ่ง จึงส่งผลทางการเมืองที่แตกต่างกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อระบบพรรคการเมือง

ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากรอบเดียว (one ballot electoral system) หรือเสียงข้างมากสูงสุด หรือเสียงข้างมากเทียบเคียง (relative majority) ยึดหลักการว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนเสียงมากที่สุดตามจำนวนที่นั่งที่พึงมีในเขตเลือกตั้งนั้น จะได้รับการเลือกไม่ว่าคะแนนที่ได้รับจะเป็นเท่าไร กล่าวคือ ถ้าเป็นเขตเลือกตั้งเขตละหนึ่งคน ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนเป็นที่หนึ่งจะได้รับเลือก เช่นมีผู้ไปลงคะแนนเสียง 10,000 คน นาย ก. ได้ 4,000 คะแนน (ร้อยละ 40) นาย ข. ได้ 3,500 คะแนน (ร้อยละ 35) และ นาย ค. ได้ 2,500 คะแนน (ร้อยละ 25) ในเขตเลือกตั้งนี้ นาย ก. ได้รับเลือกตั้ง ทั้ง ๆ ที่เมื่อนำ

คะแนนเสียงของ นาย ข. และ นาย ค. (3,500 และ 2,500 ตามลำดับ) มารวมกัน (ร้อยละ 60) และเปรียบเทียบกับคะแนนเสียงของ นาย ก. (4,000) แล้ว คะแนนเสียงของ นาย ก. จะเป็นเสียงฝ่ายข้างน้อย (ร้อยละ 40) นาย ก. จึงเป็นผู้แทนของคนเพียงส่วนน้อยในเขตเลือกตั้งนั้น ถ้าเป็นเขตเลือกตั้งแบบเขตละหลายคน เช่น เขตละ 3 คน ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุด 3 คนแรก จะได้รับเลือก

คะแนนที่ได้รับจากระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากรอบเดียว จึงอาจได้รับไม่เกินกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นบัตรก็ได้ จึงมักเป็นลักษณะเสียงข้างมากเทียบเคียง (relative majority)

ประเทศที่ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากรอบเดียว

ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกกว่าร้อยละ 90 ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากรอบเดียว ประเทศซึ่งเป็นแม่แบบของระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากรอบเดียว ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ซึ่งเริ่มใช้ระบบนี้มาตั้งแต่ ค.ศ.1265 และได้แพร่หลายไปในกลุ่มประเทศแองโกลแซกซอน ทั้งหมด เช่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา และอินเดีย นอกจากนี้ยังมีประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย เป็นต้น

การเลือกตั้งในประเทศสหราชอาณาจักรบริเตนใหญ่ และไอร์แลนด์เหนือ (อังกฤษ) ³

วาระหรืออายุของสภาผู้แทนราษฎรหรือสภาสามัญ (House of Commons) นั้นจะมีอายุ 5 ปี แต่ที่ผ่านมาไม่เคยที่สภาจะอยู่เต็ม 5 ปี การขยายอายุของสภาเกิน 5 ปีนั้น สามารถทำได้โดยทำเป็นพระราชบัญญัติ (act of parliament)

³ กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางแก้ไขรัฐธรรมนูญ (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2536), หน้า 451 - 454.

การเลือกตั้งในประเทศอังกฤษนั้น ใช้ระบบแบ่งเขต เขตละคน (single constituency system) ซึ่งสามารถสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคนในแต่ละเขตเลือกตั้งนั้นจะมีคนเดียว และผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุด จากการเลือกตั้งในเขตนั้นก็จะเป็นผู้ที่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (first past the post system) อังกฤษไม่ใช่ระบบสัดส่วน (proportional representation)

ประโยชน์ของระบบที่ผู้ที่ได้คะแนนเสียงมากที่สุดจะได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นมีดังนี้

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเขตเลือกตั้ง และประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้นจะมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิด และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถที่จะรักษาผลประโยชน์ของประชาชนในเขตเลือกตั้งของตนเองได้อย่างเต็มที่
2. ระบบนี้มักจะทำให้ได้มาซึ่งรัฐบาลที่มั่นคง

ประเทศอิตาลีก็กำลังพิจารณาศึกษา ตลอดจนได้สำรวจประชามติว่าควรจะเป็นอย่างไร ระบบการเลือกตั้งของประเทศอังกฤษหรือไม่ เพราะอิตาลีมีพรรคการเมืองประมาณ 16 พรรค เพราะการใช้ระบบสัดส่วน (P.R.) ซึ่งเป็นผลให้รัฐบาลขาดความมั่นคง และมีการเปลี่ยนรัฐบาลบ่อย ๆ (และผลการออกเสียงประชามติออกมาว่าชาวอิตาลีต้องการเปลี่ยนจากระบบ P.R. มาเป็นระบบคล้ายอังกฤษ)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ประชาชนชาวอังกฤษที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป สามารถที่จะจดทะเบียนเพื่อที่จะใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ยกเว้นผู้ที่ต้องถูกจำคุกไม่มีสิทธิใช้เสียง

ทะเบียนเลือกตั้ง (election register) จะได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ ปีละ 1 ครั้ง ทุกปีไป และจะได้รวบรวมและปรับปรุงประมาณเดือนกันยายน โดยนายทะเบียนเลือกตั้ง (electoral registration officer) ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลท้องถิ่นจะส่งแบบฟอร์มไปให้ทุก ๆ บ้าน เพื่อที่จะให้เพิ่มเติมข้อมูลที่กฎหมายบัญญัติไว้ ผู้ที่ให้ข้อมูลเท็จหรือปฏิเสธไม่ให้ข้อมูลถูกต้องจะมีความผิดทางอาญา ประชาชนจะไปตรวจสอบว่าตัวเองมีสิทธิหรือไม่ และทะเบียนที่จัดทำขึ้นนั้นจะครอบคลุมถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ประมาณร้อยละ 95 ประชาชนชาวอังกฤษที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศไม่เกิน 20 ปี มีสิทธิที่จะออกเสียงเลือกตั้งโดยการมอบฉันทะให้บุคคลอื่นไปลงคะแนนเสียงแทนตนเองได้ ในประเทศอังกฤษนั้นการใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นเป็นสิทธิและไม่ใช้หน้าที่ ไม่มีกฎหมายบังคับให้ไปใช้สิทธิ

เขตเลือกตั้ง

ในประเทศอังกฤษนั้นมีเขตเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน 651 เขต โดย 72 เขตเลือกตั้งในสกอตแลนด์ 38 เขตในเวลส์ และ 17 เขตในไอร์แลนด์เหนือ และที่เหลือ 524 เขตเป็นเขตเลือกตั้งในอิงแลนด์

คณะกรรมการกำหนดเขตเลือกตั้ง

คณะกรรมการกำหนดเขตเลือกตั้ง (boundary commission) จะทบทวนและพิจารณาการแบ่งเขตเลือกตั้งเป็นครั้งคราวใน สกอตแลนด์ , ไอร์แลนด์เหนือ , เวลส์ , และในอิงแลนด์ โดยจะมีคณะกรรมการกำหนดเขตเลือกตั้งนี้ในดินแดนต่าง ๆ ข้างต้นเขตละคณะ โดยหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนดเขตเลือกตั้งจะพิจารณาแบ่งเขตจะดูจากจำนวนผู้มีสิทธิในการเลือกตั้ง เพื่อให้แต่ละเขตมีจำนวนใกล้เคียงกันมากที่สุด โดยหลักการแล้วจะเฉลี่ยให้มีจำนวนผู้มีสิทธิในแต่ละเขตประมาณ ห้าหมื่นสี่ถึงหกหมื่นเก้า

วันเลือกตั้ง

ฝ่ายบริหารจะเป็นผู้กำหนดวันเลือกตั้ง การกำหนดวันเลือกตั้งทั่วไปนั้นจะมีขึ้นในวันพฤหัสบดีภายใน 17 วันทำงาน ภายหลังประกาศยุบสภา (ไม่รวมวันหยุด) เพื่อจะเป็นวันเลือกตั้งซึ่งจะใช้เวลา ประมาณ 3 อาทิตย์ครึ่งหลังจากที่มีการยุบสภาโดยฝ่ายบริหาร เป็นที่น่าสังเกตว่าในสหราชอาณาจักร จะไม่มีการกำหนดวันเลือกตั้งแน่นอนเหมือนกับเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกา

ในสหราชอาณาจักรนั้นผู้ที่รับผิดชอบในการจัดการเลือกตั้งคือ เจ้าหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้ง (returning officer) ซึ่งจะเป็นหัวหน้าเจ้าหน้าที่ประจำ (chief executive) ของรัฐบาลท้องถิ่น ซึ่งจะรับผิดชอบในการจัดการเลือกตั้งและประกาศตัวผู้ชนะการเลือกตั้ง ในการใช้สิทธิเลือกตั้งนั้น ประชาชนจะใช้สิทธิในการเลือกตั้งตามคูหาการเลือกตั้งที่กำหนดไว้สำหรับบุคคลนั้น เวลาในการใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นจะเริ่มต้นจากเวลา 7:00 ถึง 22:00 น. เมื่อพ้นเวลาแล้วนั้นก็จะมีการปิดทึบและมีการประทับเครื่องหมายโดยเจ้าหน้าที่ และตัวแทนของผู้สมัครแล้วก็จะไปรวมนับคะแนนที่สถานที่ที่เจ้าหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้งกำหนด ซึ่งโดยปกติจะเป็นที่ทำการ (town hall) ของรัฐบาลท้องถิ่น (ไม่นับที่คูหาเลือกตั้งเช่นในไทย) ในกรณีที่จะนับใกล้เคียงกันนั้นอาจจะมีการนับใหม่ และในกรณีที่มีคะแนนเท่ากันนั้นก็จะใช้วิธีจับฉลาก

การรณรงค์หาเสียง

ผู้มีสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศอังกฤษ จะต้องมียุไม่ต่ำกว่า 21 ปี และเป็นพลเมืองของประเทศอังกฤษ หรือประเทศในเครือจักรภพ (commonwealth) และต้องไม่เป็นผู้พิพากษา ตำรวจ ข้าราชการประจำ ผู้สมัครนั้นไม่จำเป็นต้องสังกัดพรรค และในการสมัครนั้นจะต้องวางเงินมัดจำ 500 ปอนด์ และเงินจำนวนนี้จะถูกยึดถ้าหากได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ 5 ของจำนวนคะแนนเสียงทั้งหมด ที่มีการออกในเขตเลือกตั้งนั้น ๆ

ค่าใช้จ่ายในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

ผู้สมัครแต่ละคนจะต้องไม่ใช้เงินเกินกว่า 10,000 ปอนด์ (โดยประมาณ) ในการหาเสียงเลือกตั้ง ค่าใช้จ่ายทั่วประเทศของพรรคหนึ่งพรรคใดนั้นไม่กำหนดจำนวนจำกัดสูงสุดไว้ รัฐบาลจะจัดสรรเวลาให้พรรคเท่า ๆ กันในการโฆษณาทางโทรทัศน์ แต่สามารถที่จะซื้อเนื้อที่ในหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งตีพิมพ์ได้มากที่สุดเท่าที่ต้องการ

การร้องขอต่อศาลว่ามีการเลือกตั้งไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

ในกรณีมีผู้ใดผู้หนึ่งประสงค์ที่จะร้องขอเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ไม่ถูกต้องตามกฎหมายนั้นสามารถที่จะยื่น election petition ต่อศาลที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ซึ่งจะมีผู้พิพากษาของศาลสูง (High court) สองนายหนึ่งเป็นองค์คณะพิจารณา ผู้ที่มีสิทธิยื่นการร้องขอต่อศาล (election petition) นั้นก็คือ ผู้ลงคะแนนเสียง (elector) และผู้สมัครโดยจะต้องพิสูจน์ 1 ใน 3 สาเหตุดังต่อไปนี้ เพื่อให้จะให้ศาลมีคำสั่งว่าการเลือกตั้งเป็นโมฆะ กล่าวคือ

1. มีการคอร์รัปชันของผู้สมัคร เช่น ใช้เงินในการซื้อเสียง
2. ผู้สมัครไม่มีคุณสมบัติตามกฎหมายที่จะลงสมัคร
3. มีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างชัดเจน และการไม่ปฏิบัติตามนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญ

ด้วยเหตุนี้ ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากรอบเดียวจึงช่วยรักษาไว้ซึ่ง 2 ระบบพรรคใหญ่ พรรคเล็กพรรคน้อยในอังกฤษจึงเกิดขึ้นได้ยาก รัฐบาลจึงมีประสิทธิภาพ เพราะฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารมาจากพรรคการเมืองเดียวกัน และการพัฒนาทางการเมืองทำให้สมาชิกของพรรคการเมืองมีวินัยสูง

1.2 ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากสมบูรณ์ (majority system) หรือระบบเลือกตั้งตามเสียงข้างมากเด็ดขาด (absolute majority) หรือระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากสองรอบ (absolute majority electoral system)

หลักการ

คือระบบที่ต้องการมีการเลือกตั้ง 2 รอบ ในแต่ละเขตเลือกตั้งซึ่งมีหลักการสำคัญดังนี้

(1) การแบ่งเขตเลือกตั้ง ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากสองรอบสามารถดำเนินการได้กับการแบ่งเขตเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน (single member constituency) และแบบเขตละหลายคน (multi-member constituency)

(2) การสมัครรับเลือกตั้งและการออกเสียงเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้เพียงเขตเลือกตั้งเดียวเท่านั้น ส่วนการออกเสียงเลือกตั้งมีหลายวิธี ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

(3) วิธีการคิดคะแนน ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากสองรอบนี้มีหลักเกณฑ์อยู่ว่าผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้ง จะต้องได้คะแนนเสียงเกินกว่าครึ่งหนึ่งของการมาใช้สิทธิออกเสียงที่เป็นบัตรดี เช่น มีผู้มาออกเสียงเลือกตั้ง 10,000 คน ผู้ที่จะได้รับเลือกตั้งจะต้องได้คะแนนเสียง $5,000 + 1$ ขึ้นไป หากไม่มีผู้ใดได้รับคะแนนเสียงในรอบนี้เกินกว่าครึ่งหนึ่งก็จะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่เป็นรอบที่สอง ซึ่งอาจทำได้โดย

ก. ให้มีการตัดสินกับระหว่างผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงเป็นที่ 1 และ 2 ในเขตเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน จากการเลือกตั้งในรอบแรกเท่านั้น ระบบนี้ใช้ในอาณาจักรเยอรมันระหว่างปี 1871 - 1918 และในออสเตรียและอิตาลี จนถึงปี 1918

ข. ในรอบที่สองยังคงเปิดให้มีการสมัครเสรีเช่นเดิม แต่สำหรับการตัดสินในรอบที่สองจะเปลี่ยนมาใช้เสียงข้างมากธรรมดา (simple majority) ระบบนี้ประเทศฝรั่งเศสนำมาใช้บ่อยครั้ง ทั้งในศตวรรษที่แล้วและศตวรรษนี้

บางประเทศอาจให้มีการลงคะแนนเมื่อเลือกไว้ ซึ่งแทนที่จะต้องมีการเลือกตั้ง 2 ครั้ง ก็กำหนดให้ผู้ลงคะแนนเป็นผู้กำหนดในบัตรเลือกตั้งเมื่อเอาไว้ว่า ถ้าหากผู้ที่ตนเลือกไม่ได้คะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาด จะให้คะแนนของตนตกแก่ผู้สมัครคนใดตามลำดับไป เมื่อมีการนับคะแนนครั้งแรกแล้วไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดได้คะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาด ก็จะคัดผู้สมัครที่ได้คะแนนน้อยออก แล้วนำคะแนนที่ผู้สมัครคนนั้นได้มาลงให้แก่ผู้สมัครที่ได้คะแนนเสียงมากกว่า ทั้งนี้โดยเป็นไปตามเจตนาที่ผู้ลงคะแนนได้แสดงไว้ ทำเช่นนั้นจนกว่าจะได้ผู้ที่ได้คะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาด วิธีนี้ใช้ในประเทศออสเตรเลียในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 1918 และ 1952

ประเทศที่ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากสมรอบ (สองรอบ)

มีหลายประเทศ แต่ประเทศที่นิยมใช้มาก คือประเทศฝรั่งเศส ตามรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐที่ 5 ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากสองรอบ สำหรับการเลือกตั้งในรอบแรก ส่วนในรอบที่สองใช้ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากธรรมดา ทั้งนี้เพราะประเทศฝรั่งเศสมีปัญหาเรื่องพรรคคอมมิวนิสต์ กล่าวคือ ประเทศฝรั่งเศสมีกระแสการเมืองที่สำคัญอยู่ 4 กระแส คือ สังคมนิยม, คอมมิวนิสต์, เสรีนิยม (พรรค RPR) และอนุรักษ์นิยม (พรรค UDF)

การเลือกตั้งในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส⁴

ระบบเลือกตั้ง ฝรั่งเศสมีการเปลี่ยนระบบการเลือกตั้งกลับไปกลับมาหลายครั้ง เช่น ในปี 1885 (สาธารณรัฐที่ 3) ใช้ระบบสัดส่วน ปี 1889 กลับมาให้ระบบเสียงข้างมากสองรอบ ปี 1919 ใช้ระบบสัดส่วนแบบบัญชีรายชื่อ ปี 1927 กลับมาใช้ระบบเสียงข้างมากธรรมดา ปี 1945 กลับมาใช้ระบบสัดส่วนโดยถือเขตจังหวัด ปี 1958 กลับมาใช้ระบบเสียงข้างมากสองรอบ จนถึงปี 1985 เปลี่ยนกลับมาใช้ระบบสัดส่วน และในปี 1986 เปลี่ยนมาใช้ระบบเสียงข้างมากสองรอบมาจนถึงทุกวันนี้

⁴ กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางแก้ไขรัฐธรรมนูญ, หน้า 472 - 475.

ระบบเสียงข้างมากสองรอบนั้นมีหลักการง่าย ๆ คือ มีการแบ่งเขตเลือกตั้งให้เท่า ๆ กัน โดยในปี 1958 ใช้เกณฑ์ประชาชนประมาณ 93,000 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน และในแต่ละเขตให้เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้คนเดียว ปัจจุบันกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ 85-688 ลงวันที่ 10 กรกฎาคม 1985) กำหนดให้ฝรั่งเศสมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 570 คนตายตัว และกำหนดให้เขตเลือกตั้ง 1 เขต มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 1 คน โดยกฎหมายกำหนดชื่อและจำนวนเขตเลือกตั้งไว้ท้ายกฎหมาย (รัฐบัญญัติหมายเลข 86-825 ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 1986 มาตรา 1) และกำหนดให้มีการทบทวนการแบ่งเขตภายหลังจากการสำรวจสำมะโนประชากรครั้งที่ 2 ได้ผ่านพ้นไปหลังจากการแบ่งเขตครั้งสุดท้าย

สำหรับระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากสองรอบ (scrutin uninominal majoritaire a deux tours) นี้ มีหลักการว่าในการเลือกตั้งรอบแรกถ้าผู้ใดได้คะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของผู้มาลงคะแนนก็จะได้รับเลือกตั้ง หรือได้รับคะแนนเสียงสูงสุดและไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของผู้มีชื่อในทะเบียนเลือกตั้งก็จะได้รับเลือกตั้งทันที แต่ถ้าไม่เข้าเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งต้องมีการเลือกตั้งรอบสอง แต่ผู้ที่ จะเข้าสู่การเลือกตั้งรอบสองได้จะต้องได้คะแนนเสียงอย่างน้อยร้อยละ 12.5 ของผู้มาออกเสียงโดยในการเลือกตั้ง ทั้งรอบแรกและรอบสองผู้สมัครจะต้องมีผู้แทนที่จะเข้ามาแทนที่ผู้นั้น ในกรณีที่ผู้นั้นพ้นตำแหน่งไปไม่ว่าเพราะเป็นรัฐมนตรีหรือเหตุอื่น (supplant) ในการเลือกตั้งรอบสองนี้ผู้ได้คะแนนเสียงสูงสุดจะเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง

การเลือกตั้งแบบนี้มีข้อดี คือ

1. ง่ายแก่การเข้าใจ
2. ทำให้รู้ว่าผู้แทนเป็นผู้แทนเขตเลือกตั้งใดและมีความผูกพันกับเขตเลือกตั้ง ในขณะที่ระบบสัดส่วนไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกเช่นนี้โดยเฉพาะระบบบัญชีรายชื่อ
3. ทำให้เกิดรัฐบาลที่มีเสียงข้างมากได้ง่ายกว่าระบบสัดส่วน และทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพ
4. ทำให้ประชาชนสามารถใช้การลงคะแนนเป็นการแสดงประชามติเหมือนการเลือกตั้ง ในวันที่ 28 มีนาคม 2536 ที่พรรคฝ่ายขวา (R.P.R. และ U.D.F. รวมพรรคฝ่ายขวาอื่น ๆ) ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถึง 480 คนเศษ ในขณะที่พรรคฝ่ายซ้ายซึ่งเป็นรัฐบาลอยู่ (พรรคสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์) ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึง 100 คน เท่ากับประชาชนแสดงความไม่พอใจผลงานของรัฐบาลสังคมนิยมนั่นเอง
5. การเลือกตั้งในรอบสอง จะทำให้พรรคการเมืองที่มีแนวทางนโยบายใกล้เคียงกันต้องตกลงกันว่าจะร่วมกันส่งผู้สมัครคนใดลง เป็นการเตรียมการผสมรัฐบาลไว้ล่วงหน้าให้ประชาชน

ได้รู้ว่าพรรคใดจะร่วมกับพรรคใด มิใช่ให้มาตั้งรัฐบาลผสมกันภายหลังเลือกตั้งอย่างประเทศไทย ซึ่งประชาชนไม่มีโอกาสได้รู้ว่าพรรคใดจะเป็นพันธมิตรกับพรรคใด

6. ทำให้ผู้แทนสามารถอ้างตนว่า เป็นผู้แทนของเขตเลือกตั้งนั้นได้จริง ๆ เพราะทางปฏิบัติพรรคการเมืองมักส่งคนลงในรอบสองเพียงสองคน ทำให้คนที่ได้รับการเลือกตั้งได้เสียงข้างมากเกินกึ่งผู้มาลงคะแนนเป็นส่วนใหญ่

ข้อเสียของระบบนี้ คือ

1. จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสภา อาจไม่ตรงกับสัดส่วนจำนวนคะแนนเสียงที่พรรคการเมืองได้รับทั้งประเทศ และพรรคใหญ่มักได้เปรียบ

2. กลุ่มต่าง ๆ ไม่มีตัวแทนในสภาตามจำนวนสัดส่วนคะแนนที่ได้ทั้งประเทศ

วิธีลงคะแนน

สำหรับวิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น ผู้มีสิทธิออกเสียงเป็นคนฝรั่งเศส อายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีชื่อในทะเบียนเลือกตั้ง ผู้ควบคุมการเลือกตั้งได้แก่กระทรวงมหาดไทยและเจ้าหน้าที่องค์กรท้องถิ่น ผู้เลือกตั้งต้องมีบัตร 2 ประเภท คือบัตรประชาชนและบัตรเลือกตั้ง (carte electorale) ผู้เลือกตั้งเข้าไปในหน่วยเลือกตั้งซึ่งจะมีการควบคุม 3 ขั้นตอน คือ ขั้นแรกตรวจสอบบัตรและรายชื่อเพื่อนับจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง และรับบัตรเลือกตั้งพร้อมซอง สำหรับชื่อผู้สมัครเลือกตั้งนั้นรัฐบาลจัดพิมพ์ชื่อผู้สมัครไว้เสร็จ พร้อมทั้งผู้เลือกตั้งจะนำชื่อคนที่ตนเลือกใส่ซองในคูหาที่จัดไว้แล้ว จะนำมาให้กรรมการ ณ จุดนี้มีการควบคุมครั้งที่สอง โดยอ่านชื่อและหมายเลขผู้ลงคะแนนในทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งแล้ว ผู้มีสิทธิก็หย่อนซองลงในหีบเลือกตั้งซึ่งเป็นพลาสติกโปร่งใส เมื่อลงคะแนนแล้วผู้ลงคะแนนต้องมาลงลายมือชื่อต่อหน้ากรรมการอีกเป็นครั้งที่สาม และกรรมการจะประทับตราการใช้สิทธิลงในบัตรเลือกตั้งของผู้นั้น อนึ่งการเลือกตั้งนั้น กฎหมายกำหนดให้จัดในวันอาทิตย์ และการเลือกตั้งรอบสองกฎหมายกำหนดให้จัดในวันอาทิตย์ถัดไปจากวันเลือกตั้งรอบแรก และผู้ควบคุมการเลือกตั้งนอกจากมีตัวแทนองค์กรท้องถิ่นแล้ว ก็ยังมีตัวแทนพรรคการเมืองควบคุมอยู่โดยใกล้ชิดด้วย

สำหรับการนับคะแนนนั้นจะทำหลังปิดเลือกตั้งซึ่งอาจไม่พร้อมกัน กล่าวคือถ้าเป็นเทศบาลขนาดเล็กก็อาจปิดการลงคะแนนตั้งแต่ 18.00 นาฬิกา ถ้าขนาดกลางก็ปิด 19.00 นาฬิกา ถ้าเขตเลือกตั้งใหญ่ปิดเวลา 20.00 นาฬิกา เมื่อปิดการลงคะแนนแล้วคณะกรรมการจะเชิญผู้ออกเสียงลงคะแนนมาเป็นผู้นับคะแนนโดยเปิดหีบ (โส) นับของที่ลงคะแนนแยกไว้เป็น

ห่อ ห่อละ 100 ซอง แล้วส่งให้ผู้นับคะแนน 2 คน เปิดซองโดยคนแรกขานชื่อ คนที่สองกาเครื่องหมายนับจำนวนในใบนับคะแนนบัตรเสียหรือบัตรเปล่า กรรมการนับคะแนนแต่ละโต๊ะ ซึ่งมี 4 คน ลงชื่อในซองพร้อมบันทึกความเห็นเป็นบัตรเสียหรือบัตรเปล่าไว้ เมื่อแต่ละโต๊ะนับคะแนนเสร็จก็จะลงชื่อในใบนับคะแนนทั้ง 4 คน พร้อมกรรมการคุมเลือกตั้งเก็บซองไว้และทิ้งรายชื่อที่คนใช้ลงคะแนน การนับคะแนนที่วันนี้ทำโดยเปิดเผย ณ ที่เลือกตั้ง เมื่อนับเสร็จก็ส่งผลไปยังเขตหรืออำเภอเพื่อนับรวมทั้งเขตว่าใครจะได้รับเลือกตั้ง (อย่างไม่เป็นทางการ) การนับคะแนนอย่างเป็นทางการกฎหมายกำหนดให้นับ ณ ที่ทำการจังหวัดในวันจันทร์ถัดจากวันเลือกตั้ง (รัฐบัญญัติหมายเลข 86-825 ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 1986 มาตรา 1) และผู้ประกาศผลการเลือกตั้งเป็นทางการ คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย สำหรับการคัดค้านการเลือกตั้งกฎหมายกำหนดให้ผู้สมัคร และมีสิทธิเลือกตั้งคัดค้านภายใน 10 วัน นับแต่วันประกาศผลเป็นทางการ และต้องคัดค้านต่อตุลาการรัฐธรรมนูญ

1.3 วิธีผสมระหว่างเสียงข้างมากรอบเดียวและสองรอบ (alternative or preferential)

วิธีนี้ใช้ในระบบแบ่งเขตแบบเขตละหนึ่งคนเป็นสำคัญ โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งแต่ละคนจะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนต้องการให้เป็นผู้แทนเพียงหนึ่งคนเป็นหมายเลขหนึ่ง จากนั้นก็จะเลือกผู้สมัครคนอื่น ๆ ที่ตนชอบน้อยกว่าคนแรกเป็นหมายเลข สอง สาม สี่ ฯลฯ ไปจนหมดจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตนั้น ถ้าผลปรากฏว่าผู้สมัคร ๕ คนใดได้เสียงที่ผู้เลือกตั้งระบุไว้เป็นหมายเลขหนึ่งเกินกว่าร้อยละ 50 (50 + 1) ผู้สมัคร ๕ คนนั้นก็จะได้เป็นผู้แทนทันที หากไม่มีใครได้เสียงเกินร้อยละ 50 (50 + 1) ผู้สมัคร ๕ คนที่ได้รับเลือกเป็นหมายเลขหนึ่งน้อยที่สุดจะถูกตัดออกไป และจะเอาคะแนนที่ผู้เลือกตั้งผู้สมัคร ๕ คนนั้นระบุไว้สำหรับผู้สมัคร ๕ คนอื่นเป็นหมายเลขสองมาบวกให้แก่ผู้สมัคร ๕ คนอื่น ๆ ที่ได้คะแนนสูงกว่า ใครได้คะแนนสูงกว่าโดยได้คะแนนถึง 50 + 1 ก่อนก็จะได้เป็นผู้แทน หากยังไม่มีใครได้คะแนนถึงอีกก็จะเอาคะแนนที่ระบุไว้เป็นหมายเลข 3 มาคำนวณต่อไปและทำเช่นนี้เรื่อยไปจนกว่าจะมีผู้สมัครคนใดคนหนึ่งได้คะแนนถึงร้อยละ 50 + 1

ตัวอย่างเช่น ในเขตเลือกตั้งหนึ่งซึ่งมีที่นั่งสำหรับผู้แทน 1 คน มีผู้สมัครรับเลือกตั้ง 4 คน และมีผู้ออกเสียงลงคะแนนที่เป็นบัตรดี 50,000 เสียง คะแนนที่จะได้เป็นผู้แทนจะเท่ากับ 25,001 เสียง สมมุติว่า แดงได้ 20,000 เสียง ดำได้ 14,000 เสียง ขาวได้ 10,000 เสียง เขียวได้ 6,000 เสียง เขียวจะถูกตัดออกไปเพราะได้คะแนนน้อยที่สุด แต่จะเอาคะแนนของเขียวมายกคู้ว่าผู้เลือกตั้ง 6,000 คน ที่เลือกเขียวเป็นหมายเลขหนึ่งนั้นได้เลือกผู้สมัคร ๕ คนอื่นได้ไว้

เป็นหมายเลขสองบ้างและด้วยคะแนนเท่าไร สมมุติว่าใน 6,000 เสียงนั้น ผู้ที่ได้รับเลือกเป็นหมายเลขสองได้แก่ แดงได้ 5,500 เสียง ดำ 400 เสียง ขาว 100 เสียง คราวนี้เราก็เอาเสียงเดิมหรือเสียงที่แดง ดำ ขาว ได้รับเลือกเป็นหมายเลขหนึ่งบวกด้วยเสียงที่ได้รับเลือกเป็นหมายเลขสอง ที่คิดมาจากคะแนนของเขียวก็จะได้คะแนน ดังนี้

แดง $20,000 + 4,500 = 25,500$ เสียง

ดำ $14,000 + 400 = 14,400$ เสียง

ขาว $10,000 + 100 = 10,100$ เสียง

ดังนั้นแดงจึงได้เป็นผู้แทนเพราะมีเสียงเกิน 25,001

กล่าวโดยสรุปแล้ว การเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากรอบเดียวจะใช้กับการแบ่งเขตแบบเขตละหนึ่งคนหรือเขตละหลายคนก็ได้ แต่การเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากสองรอบ และแบบผสม จะใช้กับเขตละหนึ่งคน หากแบบสองรอบจะใช้กับเขตละหลายคนก็ต้องใช้วิธีเลือกเป็นบัญชีรายชื่อทั้งบัญชี นั่นคือเป็นการแข่งขันกันระหว่างบัญชีหรือทีม วิธีปัจจุบันใช้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของออสเตรเลีย

2. ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน (proportional electoral system)

หลักการ เป็นวิธีการเลือกตั้งที่เปิดโอกาสให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้รับการเลือกตั้งอย่างเท่าเทียมกันตามสัดส่วนของคะแนนเสียงที่พรรคการเมืองแต่ละพรรคได้รับ ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนมิใช่เป็นวิธีใหม่ แต่ได้มีผู้รู้จักมานานกว่าหนึ่งศตวรรษแล้ว ผู้ที่คิดค้นวิธีนี้คือนักกฎหมายชาวอังกฤษชื่อ โทมัส แฮร์ (Thomas Hare) และได้เผยแพร่แนวความคิดในการจัดการเลือกตั้งด้วยระบบนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2402 ฉะนั้นในบางครั้งก็มักจะเรียกระบบเลือกตั้งแบบนี้ว่า “ ระบบแฮร์ ” ซึ่งในระยะต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดบางอย่างในชั้นหลังอีกหลายลักษณะ ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนหรือบางทีเรียกว่า “ ระบบบัญชี ” (list system) มีหลักการสำคัญดังนี้

(1) **การแบ่งเขตเลือกตั้ง** ตามปกติเขตเลือกตั้งในระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนจะใหญ่กว่าในระบบการเลือกตั้งตามเสียงข้างมาก เพราะในเขตเลือกตั้งตามระบบสัดส่วนจะมีผู้แทนราษฎรได้หลายคน และอาจจะใช้อำนาจอเขตทั่วประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเดียว เช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์

(2) การสมัครรับเลือกตั้งและการออกเสียงเลือกตั้ง การสมัครรับเลือกตั้งยึดหลักการเดียวกับการสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งแบบเขตละหนึ่งคน และแบบเขตละหลายคน ส่วนการออกเสียงเลือกตั้ง ผู้เลือกตั้งแต่ละคนออกเสียงได้คนละ 1 เสียงเท่าเทียมกันหมด (one man one vote) แม้ว่าในเขตเลือกตั้งนั้นจะมีผู้แทนราษฎรได้หลายคนก็ตาม โดยออกเสียงตามบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองเป็นผู้จัดทำขึ้น ใช้เป็นหลักในการลงคะแนนเสียงของผู้เลือกตั้ง ส่วนจะผูกมัดผู้เลือกตั้งเพียงใดนั้นย่อมแล้วแต่กฎหมายเลือกตั้งจะกำหนดไว้อย่างไร ซึ่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งมีสองระบบ คือ

ก. ระบบที่ผูกมัดผู้ออกเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ กรณีที่กฎหมายเลือกตั้งกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับเลือกตั้งตามลำดับก่อนหลังในบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ข. ระบบบัญชีรายชื่ออิสระ ได้แก่ กรณีที่กฎหมายเลือกตั้งกำหนดว่าผู้ออกเสียงเลือกตั้งสามารถเปลี่ยนแปลงลำดับในบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้นได้ โดยบัญญัติให้ผู้ออกเสียงเลือกตั้งสามารถลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ในบัญชีดังกล่าว และยังอาจออกเสียงลงคะแนนระบุเจาะจงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ในบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองที่ตนได้ออกเสียงเลือกตั้งไว้ด้วย เช่น ในการเลือกตั้งมีพรรคการเมืองเข้าสมัครรับเลือกตั้ง 3 พรรค คือ พรรคแดง พรรคขาว และพรรคน้ำเงิน และในเขตเลือกตั้งนั้นมีผู้แทนราษฎรได้ 10 คน พรรคทั้งสามต่างระบุชื่อสมาชิกพรรคของตนเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรค เช่น พรรคแดง ระบุ ก. ข. ค. ง. ฉ. ชลช เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ถ้าเป็นระบบบัญชีรายชื่อที่ผูกมัดผู้ออกเสียงเลือกตั้งในข้อ ก. ผู้เลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงเลือกพรรคใดพรรคหนึ่งในสามพรรคเท่านั้น จะออกเสียงเจาะจงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งไม่ได้ เช่น ถ้าจะออกเสียงให้แก่พรรคแดงก็ออกเสียงให้แก่พรรคแดงอย่างเดียว จะออกเสียงระบุเลือก ก. ข. หรือ ค. ซึ่งเป็นผู้สมัครของพรรคนั้นเป็นการเจาะจงไม่ได้ และผู้สมัครรับเลือกตั้งในบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคซึ่งอยู่ในอันดับต้น มีสิทธิได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรก่อนผู้สมัครซึ่งอยู่ในอันดับหลัง

แต่ในระบบบัญชีรายชื่ออิสระตามตัวอย่างข้างต้น ผู้ออกเสียงเลือกตั้งสามารถออกเสียงเลือกพรรคแดง และมีสิทธิออกเสียงระบุเจาะจงว่าจะเลือก ก. ข. หรือ ค. หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดในพรรคแดงได้ด้วย

(3) วิธีการคิดคะแนนหรือการแบ่งที่นั่งในการเลือกตั้งแบบสัดส่วน⁵

เมื่อเลือกตั้งเสร็จแล้ว การแบ่งที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรย่อมจัดแบ่งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อตามส่วนของคะแนนที่บัญชีรายชื่อนั้น ๆ ได้รับ เมื่อเทียบกับคะแนนเสียงทั้งหมด การจัดแบ่งที่นั่งนี้ มี 2 ระบบคือ

1. กำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้แน่นอน
2. ไม่กำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแน่นอน

ระบบ 1 กรณีกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแน่นอน

เมื่อรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเลือกตั้ง กำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้แน่นอน เช่น กำหนดว่าต้องมี 400 คน ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่าจะเอาคะแนนมาจัดแบ่งอย่างไรจึงจะได้สมาชิกครบ 400 คนพอดี เพราะในการเลือกตั้งคราวหนึ่ง ๆ อาจจะมีผู้ลงคะแนนเสียงน้อยบ้างมากบ้างไม่เท่ากันทุกกันไป และพรรคการเมืองก็ได้รับคะแนนแตกต่างกัน การจัดแบ่งที่นั่งเพื่อให้ได้มีจำนวนสมาชิกแน่นอน มีวิธีจัดแบ่งอยู่ 3 วิธี คือ

1. วิธีจัดแบ่งของแฮร์ (Thomas Hare) ใช้คะแนนเสียงทั้งหมดหารด้วยจำนวนที่นั่งดังตัวอย่างเช่น

พรรคแดงได้	5,000	คะแนน
พรรคเขียวได้	2,000	คะแนน
พรรคดำได้	<u>3,000</u>	คะแนน
รวม	<u>10,000</u>	คะแนน

ถ้าต้องมีสมาชิก 4 คน

คะแนนที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนหนึ่งจะได้รับก็คือ $\frac{10,000}{4} = 2,500$

พรรคแดงได้ $\frac{5,000}{2,500} = 2$, ได้จำนวน 2 คน

พรรคเขียวได้ $\frac{2,000}{2,500} = 0.8$, ไม่ได้ เหลือเศษ 2,000

พรรคดำได้ $\frac{3,000}{2,500} = 1$, ได้จำนวน 1 คน (เหลือเศษ 500)

รวม 3 คน

⁵ หยุด แสงอุทัย, หลักรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งทั่วไป (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2513), หน้า 395 - 401.

เมื่อต้องการที่นั่ง 4 ที่นั่ง จึงต้องให้ที่นั่งที่เหลืออีก 1 ที่แก่พรรคการเมืองเขียวที่มีเศษเหลือมากที่สุด ซึ่งแสดงว่าวิธีของแฮร์นี่มีข้อบกพร่องในแง่ที่ว่าในการแบ่งที่นั่งครั้งแรกอาจไม่ได้จำนวนผู้แทนราษฎรตามจำนวนที่ต้องการเสมอไป

2. วิธีจัดแบ่งของฮาเกนบัค - บิชอป (Hagenbak - Bischoff) ศาสตราจารย์ชาวสวิสชื่อ ฮาเกนบัค บิชอป เห็นว่าจำนวนคะแนนเสียงตามวิธีของแฮร์สูงเกินไป จึงได้เปลี่ยนแปลงวิธีการของแฮร์ให้ดีขึ้น โดยให้จำนวนคะแนนเสียงสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนที่จะได้รับเลือกตั้งน้อยลง ทั้งนี้โดยเอาคะแนนเสียงทั้งหมดรวมกัน แล้วหารด้วยจำนวนที่นั่งในสภาบวกด้วย 1 ผลลัพธ์ก็คือ จำนวนคะแนนเสียงซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะต้องได้รับสำหรับการเป็นผู้แทนราษฎร ตามปกติการคำนวณโดยวิธีนี้ในการแบ่งครั้งแรก มักจะได้จำนวนที่นั่งตามต้องการแต่ในกรณียกเว้น กล่าวคือเมื่อได้คำนวณดังกล่าวแล้วก็ยังมีที่นั่งเหลืออยู่ ต้องคำนวณอีกครั้งหนึ่งโดยเอาจำนวนที่นั่งที่พรรคการเมืองนั้นได้รับบวกด้วย 1 หารจำนวนคะแนนทั้งหมด พรรคการเมืองใดได้รับคะแนนมาก พรรคการเมืองนั้นย่อมได้รับที่นั่งที่ยังเหลืออยู่

ตัวอย่าง

พรรคแดงได้	5,000
พรรคเขียวได้	3,000
พรรคดำได้	<u>4,000</u>
รวม	<u>12,000</u>

ถ้าต้องการสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4 คน

$$\text{จำนวนคะแนนเสียงสำหรับผู้แทนราษฎร} = \frac{12,000}{1 + 4} = 2,400$$

และนำจำนวนนี้ไปหารกับคะแนนของแต่ละพรรคได้รับ

พรรคแดงได้	<u>5,000</u>	=	2 คน
	2,400		
พรรคเขียวได้	<u>3,000</u>	=	1 คน
	2,400		
พรรคดำได้	<u>4,000</u>	=	1 คน
	2,400		
	<u>รวม</u>		<u>4 คน</u>

3. วิธีจัดแบ่งของ ดองท์ (D'hondt) ชาวเบลเยียมชื่อดังท์ ให้เอาจำนวนคะแนนที่พรรคการเมืองได้รับทั้งหมดมาหารด้วย 1, 2, 3, 4, 5 ฯลฯ ตามลำดับ และเอาจำนวนสูงที่สุดของผลลัพธ์เท่าจำนวนที่จะต้อง มีผู้แทนราษฎร

ตัวอย่าง

พรรคแดงได้	6,000 คะแนน
พรรคเขียวได้	3,000 คะแนน
พรรคขาวได้	5,000 คะแนน

พรรคการเมือง	หารด้วย 1	หารด้วย 2	หารด้วย 3	หารด้วย 4
แดง	<u>6,000</u>	<u>3,000</u>	2,000	1,500
เขียว	<u>3,000</u>	1,500	1,000	750
ขาว	<u>5,000</u>	<u>2,500</u>	1,667	1,250

ถ้าต้องการผู้แทน 5 คน พรรคการเมืองจะได้ที่นั่งตามจำนวนสูงสุดตามที่ขีดเส้นไว้ โดย พรรคแดงได้ 2 คน, พรรคเขียวได้ 1 คน, และพรรคขาวได้ 2 คน รวม 5 คน

วิธีการจัดแบ่งที่นั่งทั้ง 3 แบบ สรุปได้ว่าวิธีจัดแบ่งของแฮร์ มีข้อบกพร่อง คืออาจได้ที่นั่งไม่ครบต้องดูจากเศษที่เหลือ , วิธีจัดแบ่งของเฮาเกนบัค - บิชอป เป็นวิธีที่แก้ปัญหาวิธีจัดแบ่งของแฮร์ไว้แล้ว แต่ก็อาจจะทำให้ได้ที่นั่งไม่ครบเช่นกัน ส่วนวิธีจัดแบ่งของดองท์เชื่อว่าเป็นวิธีจัดแบ่งที่นั่งที่ดีกว่าของแฮร์และเฮาเกนบัค - บิชอป เพราะว่าการคำนวณเพื่อจัดแบ่งที่นั่งไม่มีปัญหา และสามารถได้ผู้แทนจากคะแนนเสียงในสัดส่วนที่ยุติธรรมและถูกต้องกว่า 2 แบบวิธีแรก แนวความคิดในการจัดแบ่งที่นั่งของดองท์นี้ ในประเทศไทยเคยมีความพยายามที่จะนำมาใช้ ในการร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2517 ซึ่งมีผู้เสนอให้นำวิธีการจัดแบ่งตามแบบของดองท์นี้มาใช้ในการเลือกตั้งของไทย แต่ในที่สุดก็แพ้มติไม่สามารถบรรจุในรัฐธรรมนูญได้

ระบบ 2 กรณีไม่กำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้แน่นอน

ในระบบนี้รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเลือกตั้ง ไม่กำหนดจำนวนไว้แน่นอนว่าจะแน่นอนเสียงเท่าใด พรรคการเมืองจึงจะได้ที่นั่งในสภาผู้แทนหนึ่งที่ ระบบนี้จึงเป็นระบบง่ายแก่การคำนวณอยู่มาก

ตัวอย่าง

รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง กำหนดว่าถ้าได้คะแนนเสียง 5,000 คะแนน จึงได้ที่นั่งหนึ่งที่นั่ง ถ้าพรรคการเมืองแดงได้ 12,000 คะแนน พรรคการเมืองขาวได้ 10,000 คะแนน พรรคการเมืองดำได้ 8,000 คะแนน ก็เอาคะแนน 5,000 มาหาร ผลที่ได้รับจะเป็นพรรคการเมืองแดงได้ 2 คน พรรคการเมืองขาวได้ 2 คน พรรคการเมืองดำได้ 1 คน ส่วนเศษต้องตัดทิ้งไป

ประเทศที่ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน

มีจำนวนไม่น้อย ได้แก่ เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก อิตาลี กรีซ นอร์เวย์ ฟินแลนด์ สเปน โปรตุเกส ออสเตรีย สวิสเซอร์แลนด์ (สำหรับเลือก national council) อิสราเอล เซเนกัล ไอร์แลนด์ กรณีของไอร์แลนด์ได้กำหนดให้ผู้เลือกตั้งมีสิทธิเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ 1 คน คือ ออกเสียงจริง 1 เสียง และเสียงที่เหลือจะแสดงถึงความนิยม (preference) ต่อผู้สมัครนั้นคือถ้าผู้สมัครคนหนึ่งได้คะแนนถึงคะแนนมาตรฐานแล้ว คะแนนที่ไม่ได้ใช้ที่เหลืออยู่ของผู้สมัครคนนี้จะโอนไปให้ผู้สมัครคนที่ได้คะแนนเป็นที่สองในบัญชีรายชื่อ และทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ

ประเทศเนเธอร์แลนด์ ใช้ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนในรูปที่บริสุทธิ์ที่สุด กล่าวคือ ทั้งประเทศถือเป็นเขตเลือกตั้งเดียว และใช้ระบบการเลือกตั้งนี้เป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2461 ตามระบบนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่จำเป็นต้องอาศัยอยู่ในท้องที่หนึ่งท้องที่ใดโดยเฉพาะ เช่นในระบบเลือกตั้งตามเสียงข้างมาก และพรรคการเมืองมีอำนาจควบคุมสมาชิกของพรรคในการคัดเลือกตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งและในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกพรรคในรัฐสภา

การเลือกตั้งของอิตาลี

ในประเทศอิตาลีการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีลักษณะพิเศษในฐานะที่เป็นสิ่งที่กฎหมายบังคับไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ไม่มีการกำหนดบทลงโทษไว้ด้วย

ระบบการเลือกตั้งในประเทศอิตาลีเป็นระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน กล่าวคือใช้วิธีคำนวณคะแนนเสียงอย่างเป็นสัดส่วน มีการแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 31 หรือ 32 เขต แล้วแต่กรณี ในแต่ละเขตจะมีจำนวนผู้แทนมากน้อยตามแต่จำนวนประชาชนในเขตนั้น ๆ พรรคการเมืองจะส่งรายชื่อผู้สมัครเข้าแข่งขันในการคิดคะแนนนั้นโดยหลักการคิดให้ตามสัดส่วน กล่าวคือ จะมีการนำคะแนนของแต่ละพรรคที่ได้ไปหารด้วยตัวหารเพื่อทราบจำนวนผู้แทนของแต่ละพรรคที่ได้รับเลือก ตัวหารนั้นคิดมาจากจำนวนคะแนนเสียงของทั้งเขต (ไม่นับบัตรเสีย) หารด้วยจำนวนสมาชิกทั้งหมดเพิ่มด้วย 21 การคำนวณจำนวนผู้ได้รับเลือกของแต่ละพรรคนั้นเป็นเรื่องยุ่งยากเพราะคะแนนมักไม่ลงตัวและมีวิธีการซับซ้อน ในบางครั้งพรรคการเมืองอาจร่วมมือกัน เป็นเหตุให้มีการโอนเสียงได้อีกด้วยในบางครั้ง แต่ละรายชื่อของพรรคก็แยกกันอยู่อย่างเด็ดขาด แต่โดยปกติแล้วจำนวนผู้ได้รับเลือกของแต่ละพรรคจะเป็นสัดส่วนกับคะแนนเสียงที่แต่ละพรรคได้รับเป็นส่วนใหญ่

การเลือกตั้งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

กฎหมายพรรคการเมืองไม่ได้จำกัดการตั้งพรรคการเมือง และการสมัครรับเลือกตั้ง (ไม่ต้องสังกัดพรรคก็ได้) แต่รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติกีดกันพรรคการเมืองที่ได้รับคะแนนเสียงจากการเลือกตั้งน้อยร้อยละ 5 (หรือ 3 ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร) เป็นผลให้พรรคเล็ก ๆ เกิดขึ้นได้ยาก เช่นในปี 1949 มีพรรคเข้าสมัครรับเลือกตั้งถึง 36 พรรค แต่ในปี 1990 เหลืออยู่เพียง 5 พรรค ทั้งนี้ไม่รวมถึงพรรค กลุ่มในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ซึ่งอาจมีประชาชนรวมกันเป็นสมาคมผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยไม่จดทะเบียนเป็นพรรคการเมือง รัฐบาลเยอรมันเป็นรัฐบาลผสมทั้งสิ้นเพราะไม่มีพรรคใดมีเสียงข้างมากโดยเด็ดขาดนับตั้งแต่ ปี ค.ศ.1949

การเลือกตั้งของเยอรมันใช้ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน โดยมีบุคคลเป็นตัวประกอบคือ

1. คะแนนเลือกตั้งของผู้เลือกตั้งทุกคนต้องมีค่ามีน้ำหนัก คนหนึ่งลงได้ 2 คะแนน คือลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของเขตเลือกตั้ง อีกคะแนนหนึ่งลงคะแนนให้แก่รายชื่อบุคคลที่พรรคเสนอให้รัฐนั้น ๆ ซึ่งจะนำไปคิดเป็นสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

2. คะแนนแรกที่ให้แกผู้สมัคร เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของเขตเลือกตั้งนั้นผู้สมัครที่ได้คะแนนสูงสุดจะได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แม้จะไม่สังกัดเป็นพรรคใด ๆ

สรุป

ระบบการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยนั้นมีมากมาย ประเทศใดจะใช้ระบบใดก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม และการยอมรับของคนส่วนใหญ่ในประเทศนั้น และขึ้นอยู่กับพัฒนาการของประชาธิปไตยและการเลือกตั้งของประเทศนั้น เราจะตัดสินว่าระบบใดดีที่สุดสำหรับทุกประเทศย่อมทำได้ยาก

ระบบการเลือกตั้งแต่ละระบบจะมีทั้งข้อดีและข้อเสีย จะเห็นได้จากประเทศที่มีการพัฒนาการของประชาธิปไตยในระดับขั้นแนวหน้าของยุโรป เช่น สหราชอาณาจักรบริเตนใหญ่ และไอร์แลนด์เหนือ (อังกฤษ), สาธารณรัฐฝรั่งเศส, สาธารณรัฐอิตาลี และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ในแต่ละประเทศจะเลือกระบบการเลือกตั้งของตนเองตามความเหมาะสม ผู้ศึกษาวิจัยขอสรุปข้อดีและข้อเสียจากระบบการเลือกตั้งที่ถือว่าเป็นแม่แบบดังต่อไปนี้

1. ระบบเสียงข้างมากรอบเดียว

1.1 ข้อดี ระบบการเลือกตั้งเสียงข้างมากรอบเดียวหรือเสียงข้างมากสูงสุด หรือเสียงข้างมากสัมพัทธ์ เป็นระบบการเลือกตั้งที่ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย เพราะทำการเลือกตั้งครั้งเดียวก็ได้ผู้แทนราษฎรเป็นที่แน่นอน

1.2 ข้อเสีย ระบบการเลือกตั้งเสียงข้างมากรอบเดียว ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตหรือรวมเขต มีความไม่เป็นธรรมสูงมาก คะแนนเสียงเลือกตั้งไม่เป็นสัดส่วนสัมพันธ์กับจำนวนผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง อันเป็นการขัดกับหลักเสมอภาคในการเลือกตั้ง ซึ่งถือว่าคะแนนเสียงผู้เลือกตั้งทุก ๆ คนจะมีคุณค่าเท่าเทียมกัน

2. ระบบเสียงข้างมากสมบูรณ์ (สองรอบ)

2.1 ข้อดี

2.1.1 ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากสองรอบ ช่วยให้เกิดความชอบธรรมในคะแนนเสียงที่ได้รับมากขึ้น เพราะถ้ารอบแรกได้คะแนนเสียงไม่มากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นบัตรดีแล้ว ก็ไม่ได้รับเลือก ต้องไปเลือกกันในรอบสองใหม่ ซึ่งในรอบสองนี้ตัดสินด้วยเสียงข้างมากธรรมดา ดังนั้นจึงมีคำกล่าวที่ว่า “ ในรอบแรกเราเลือกผู้ที่เราต้องการเลือก ในรอบสองเราคัดผู้ที่เราไม่ต้องการออก ”

2.1.2 ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากสองรอบผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนฝ่ายเสียงข้างมากในเขตเลือกตั้งอย่างแท้จริง

2.1.3 ระบบการเลือกตั้งแบบนี้เหมาะสม ต่อระบบที่มีพรรคการเมืองหลายพรรคประชาชนสามารถเลือกพรรคที่ตนชอบได้อย่างเต็มที่ในรอบแรก ส่วนในรอบที่สองจะทำให้ประชาชนซึ่งมีแนวความคิดแบบเดียวกันรวมตัวกัน เช่น ฝ่ายซ้ายกับฝ่ายสังคมนิยมจะรวมตัวกัน เป็นต้น

2.2 ข้อเสีย

2.2.1 ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งมาก หากไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดได้คะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาดในการเลือกตั้งครั้งแรก ก็จะต้องมีการเลือกตั้งใหม่ โดยให้ผู้สมัคร รับเลือกตั้งซึ่งได้คะแนนสูงสุดสองคน หรือมากกว่านั้นแข่งขันกันใหม่

2.2.2 ไม่เหมาะสมกับประเทศด้อยพัฒนาเพราะเป็นการสิ้นเปลือง และประชาชน ไม่สนใจต่อกิจกรรมการเลือกตั้ง อาจทำให้ราษฎรเบื่อหน่ายการเลือกตั้งได้

3. ระบบสัดส่วน

3.1 ข้อดี

3.1.1 ช่วยป้องกันการซื้อคะแนนเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบการซื้อคะแนนเสียงจะทำได้น้อยมาก เพราะการออกเสียงเลือกตั้งตามระบบนี้จะต้องออกเสียงตามบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองเป็นผู้จัดทำขึ้น ดังนั้นจึงไม่มีประโยชน์อะไรที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อของพรรคของตนจะไปซื้อคะแนนเสียง เพราะไม่รู้ว่าซื้อเพื่อใคร และไม่จำเป็นต้องซื้อ เนื่องจากไม่แน่ใจว่าตนเองจะได้รับเลือกหรือไม่

3.1.2 ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน จะทำให้ได้ผู้สมัครที่เป็นตัวแทนของแนวความคิดต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนข้างน้อยได้ เพราะทุกพรรคที่ได้รับคะแนนเสียงถึงระดับคะแนนมาตรฐานก็สามารถมีที่นั่งได้

3.1.3 ทำให้ผู้แทนราษฎรเป็นเสมือนกระจกเงา ส่องให้เห็นเจตจำนงทางการเมืองของราษฎรทั่วประเทศ เพราะทั้งฝ่ายข้างมากและฝ่ายข้างน้อยต้องมีผู้แทนในสภาผู้แทนราษฎรตามสัดส่วนของคะแนนเสียงที่พรรคการเมืองแต่ละพรรคได้รับ

3.1.4 ทำให้พรรคการเมืองได้เข้ามามีบทบาท และมีส่วนได้เสียในระบบของการปกครองอย่างใกล้ชิด เพราะระบบการเลือกตั้งแบบนี้ช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้ที่มีความเห็นคล้ายคลึงให้มีการรวมตัวกัน เนื่องจากมีโอกาสได้รับเลือกตั้งมากกว่าการเลือกตั้งแบบอื่น ๆ

3.1.5 เปิดโอกาสให้พรรคเล็ก ๆ ได้มีที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรมากกว่าการเลือกตั้งแบบอื่น ๆ นั่นคือ ทุกกระแสดความคิดสามารถมีโอกาสมีผู้แทนของตนในสภา

3.2 ข้อเสีย

3.2.1 ผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจเป็นผู้ที่ราษฎรส่วนใหญ่ ไม่รู้จักเพราะพรรคการเมืองเป็นผู้จัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตามความสำคัญของคนคนนั้น ๆ ในพรรคการเมือง

3.2.2 พรรคการเมืองมีอำนาจเหนือผู้แทนราษฎรมาก เพราะพรรคการเมืองเป็นผู้จัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง

3.2.3 อาจทำให้มีพรรคการเมืองมากเกินไป เนื่องจากคะแนนเสียงที่พรรคการเมืองเล็ก ๆ ได้รับมาทั่วประเทศอาจทำให้ได้ผู้แทนราษฎร 1 - 2 คน ทำให้มีพรรคการเมืองเล็ก ๆ เป็นจำนวนมาก เป็นการยากที่จะจัดตั้งรัฐบาลฝ่ายเสียงข้างมากเด็ดขาดในสภาได้ เหมือนกับการเลือกตั้งตามเสียงข้างมาก ซึ่งทำให้พรรคการเมืองใหญ่ ๆ ได้รับเลือกตั้งเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลมั่นคง

3.2.4 ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน จะไม่ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างพรรคต่าง ๆ เพราะต่างคนต่างหาเสียง เนื่องจากต่างมีโอกาสมีที่นั่งในสภา ซึ่งมีผลเสียในแง่การสร้างวินัยให้แก่สมาชิกพรรคการเมือง